VÁRPALOTAI NAPLÓ

10 éves a város

Egy kis falu múltjáról szól a történelem...

Mesél a táj, kopasz hegyeivel, összebújt házaival. A régi, elmúlt időkről mesél, amikor még vályogot vetettek az épülő házakhoz, amikor úgy mérték a község fejlődését; megint gazdagabbak lettünk egy házzal.

Most néhány év alatt óriási fejlődésen ment keresztül Várpalota egyik kerülete, Inota. A kis faluból városi kerület lett. Régi jegyzeteim kerültek a minap a kezembe, melyben Pápay bácsi, Inota köztiszteletben álló nyugalmazott igazgató-tanítója elbeszélése nyomán van rögzítve Inota története.

Inota alapítása Diocletianus (iu. 239—313) idejére esik, ki mint jeles hadvezér, Constantianus segítségével helyreállította a birodalom tekintélyét, s őrhelyeket szervezett. Ebben az időben I NOTA, vagyis „elsőosztályú" őrhely volt a neve. Ezt a nevet elődeink is átvették és Inotának nevezték el. Bizonyítja ezt a községtől északra levő tó déli részére épített zsilip, melynek felhúzásával a régi országutat elárasztották, s melynek romjai közt római téglák találhatók. Legjobban bizonyítja azonban ezt az ebből az időből felszínre került két római katona sírköve, melyek közül az egyik a kastély, a másik a várpalotai római katolikus templom déli falába beépítve látható. A sírkövek feliratai: Aurélus Diale, Lucius Barbinus. Régebbi helye a mai községtől 2 km-nyire fekvő szántók között, az úgynevezett Szentegyházi dűlőben volt, ahol régi templomának alapkő romjai ma is megvannak. Jelenlegi védettebb helyére a tatárjárás után került.

A községet a török világban a várpalotai vár előterepe volt, s a törökökkel vívott harcokban sokat szenvedett. A török uralom alól 1687-ben, Buda visszavétele után 1 évre szabadult fel. A római katolikus templomnak a sekrestyéje is török őrtorony maradványa.

A feudalista—kapitalista uralom idején lakói szegény jobbágyok, földművelők voltak, ezenkívül kőbányászással, murva- és kőportermeléssel foglalkoztak. A község területe 6612 katasztrálishold, lakossága pedig 1930-ban 1252 fő volt. Az első világnáborúban a község lakói közül 220-an vonultak be, s 41-en elestek.

Nem is olyan régen, mindössze harminc egynéhány évvel ezelőtt igen keserves volt az inotai lakók élete. Munkát csak a gróf Nádasdy, meg a Wolf László hajagosi pusztája adott. Oda jártak részes aratásra. Fellélegeztek, amikor a vasút kért munkaerőt, mert ott tűrhetően fizettek. Bizonyos fellendülést életükben a bánya jelentett, amikor az „Akácos" területén a bánya feltárása volt, meg azután amikor az országút építéséhez fogtak. Igaz, ez a fellélegzés hajnali 2 órától este 11 óráig tartó nehéz fizikai munka volt, de így elérhették állmukat, a lakást, a szükséges jószágokat s a gyermekek eltartását. Ilyen volt az inotaiak élete a felszabadulásig.

1944 végére várta a község a felszabadulást, de ez csak nagy harcok árán, 1945. március 20-án következett be.

A felszabadulás után csakhamar megindult a normális élet és rövid fél év alatt az elpusztult jószágállományt is nagyrészben pótolták. A község neve csakhamar országos hírűvé vált, népgazdaságunk büszkeségei: November 7 Erőmű és az alumíniumkohó felépítésével. Az erőmű építése 1950. március 12-én kezdődött és a villamosenergia szolgáltatást 1951. végén kezdte el. Az egykori kis jelentéktelen faluból Várpalota III. kerülete lett.

— **Kolman** —

3 404 000 forint megtakarítást vállaltak 1961-re

az inotai November 7 Erőmű dolgozói

A November 7 Erőmű kollektívája úgy határozott, hogy a takarékossági tervet ez évben is elkészítik. Vállalásukat már megtették, amelyben összesen 3 404 000 forint megtakarítására tettek felajánlást.

Takarékossági tervük hat tényezőből tevődik össze. Ezek között szerepel, hogy a rendelkezésre álló MW-napok számát a TMK tervek határidő előtti teljesítésével a tervezetthez képest 100 MW-nappal növelik, amely

80 százalékos kihasználást alapulvéve, 1 920 000 kWó fejlesztési készség növelést jelent. Ennek gazdasági kihatása 480 ezer forint.

Vállalták továbbá, hogy az értékesített villamosenergia és ipari gőz termelésére felhasznált anyag és egyéb költségek forint összegét az 1960. évi tényleges költségekhez képest az anyagtakarékosság fokozásával, szervezéssel 300 ezer forinttal csökkentik. Az egy kWó villamosenergia termeléséhez felhasználandó tüzelőanyag kalória mennyiségénél 30 kalória megtakarítást tűztek ki célul. Ezáltal 2 millió 342 ezer forint értékű megtakarítást érnek el.

Nem feledkeztek meg a dolgozók szórakozásának és sportolási lehetőségének biztosításáról sem. Ezért vállalták, hogy a készenléti lakótelepen a már elkészített tervek alapján

a rendelkezésre álló anyagi forrásokból társadalmi munka felhasználásával egy 15×25 méteres úszómedencét építenek.

Ezáltal a tervhez képest 167 ezer forintot kívánnak megtakarítani.

A jobb munkaszervezéssel, a munkaidő fokozottabb kihasználásával az 1960. december 31-i bázishoz képest, a létszámot 11 fővel csökkentik, ezzel mintegy 115 ezer forint megtakarítást érnek el. Ez a 3 alkalmazott és 8 munkásállomány-csoportú létszám csökkentése nem fog elbocsátást eredményezni, mivel csupán a természetes „lemorzsolódást" vették figyelembe.

Utoljára, de nem utolsó sorban, a baleseti helyzet, illetve a kiesett műszakok számának csökkentését is vállalták. A vállalás teljesítéséhez megvan minden remény.

Sztálinvárosi látogatók városunkban

A Sztálinvárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságáról a közelmúltban 4 tanácsi dolgozó látogatáson volt városunkban, hogy megismerje a városi tanács munkáját.

Elismeréssel adóztak a tanácsi dolgozók segítőkészségének, a tanácstagok fogadóóráinak, beszámolóinak sikeres megtartásáért.

Időt szakítottak arra is, hogy megtekintsék városunk új építkezéseit, a tési dombi városrészt. Hasznosnak tartották látogatásukat és meghívták a titkárság dolgozóit is, hogy hasonló céllal látogassanak el hozzájuk, kölcsönös tapasztalatcsere céljából. Ezzel is a tanácsi munkát teszik jobbá, elősegítik a dolgozók ügyeinek gyorsabb intézését és a tanácsi munka színvonalának emelését.

Sportakadémiai előadás Várpalotán

A sportakadémiai előadás-sorozat keretében hétfőn Várpalotán Klamár Sándor, a megyei TST elnöke tart előadást a magyar sport helyzetéről, az ötéves sportfejlesztési tervről, és beszámol a római olimpiai élményeiről. Az előadást filmvetítés követi.

A fiúk élretörtek

A héten a fiúk vezetnek. A „teremtés koronái" városunkban január 19-től 27-ig hat, a lányok pedig 5 újszülöttel növelték táborukat.

Születtek: Asbóth László és Magassy Erzsébet fia: László, Ivánccsics József és Ihász Anna leánya: Veronika, Iker János és Horváth Éva fia: János, Marozsán Mihály és Farkas Borbála fia: Mihály, László István és Holcmann Mária leánya Gyöngyi Valéria, Turai László és Kovács Anna fia: Lajos, Szita József és Kutasi Gizella leánya: Gyöngyi, Tóth Ferenc és Göbölös Ilona fia: István, Fülöp András és Sevinger Mária leánya: Gabriella, Istenes Ferenc és Angyal Rózsa leánya: Gabriella, Molnár Lajos és Mészáros Terézia fia: Lajos István.

Házasságot kötött két pár: Sejer István és Csabai Margit, Lángi Ferenc és Tamás Aranka.

Meghaltak: Horváth Gyuláné sz. Roncs Rozália, Petik József, Keszler Ferencné sz. Deáki Terézia, Dozmati Jánosné sz. Kovács Anna, Habi Károlyné sz. Hajdu Éva.

Heti jegyzet

Ne többlet-kereset legyen a tiszteletdíj!

Városunk üzemeiben, munkásszállóin, kultúrházaiban hetenként tartanak előadásokat a Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat rendezésében. Megállapíthatjuk, hogy az előadások népszerűek és hasznosak. Mindenkit érdekel a világpolitikai események alakulása, a tudomány fejlődése, az új technika vívmányai, az irodalom nagy alkotói és alkotásai, mindenkit érdekel a ma és a holnap. Sok ember választ vár ezekre a kérdésekre, s ebben szerepe van a TIT előadóinak. A TIT a kollektív nevelés hasznos és hatékony eszköze. Esténként a dolgozóknak tartja előadásait. Azoknak az embereknek, akik délelőtt szenet küldtek felszínre a föld mélyéből, akik csapolták az izzó alumíniumot, akik a kazánok és generátorok lélegzetét figyelték, akik ott álltak a gépek mellett és a fúrótornyok alatt, akik kint jártak a földeken, s a magot figyelték a friss hótakaró alatt, vagy íróasztalra hajolva írták a számsorokat, a statisztikákat. Mindnyájan a holnapért dolgoztak, s a közösen elért nagy eredményekből övék is egy aprócska rész.

Az előadók, akik esténként az asztalhoz lépnek, szintén dolgozó emberek. Délelőtt az ő szavukat figyelték az iskolák padjaiban ülő gyerekek, vagy az ő kezük nyomán készült el a terv a rajzasztalon. A tudást ők is sok dolgozó ember munkájának eredményéből vették. Övék ez a tudás, de nem tartják meg maguknak, mint ahogy nem is tartják meg, mert a társadalom érdekében dolgoznak. Az előadónak, ha az előadói asztalhoz lép, mindig gondolnia kell arra: akik előadását figyelik, mindnyájan adtak tudásához egy kis mozaiklapot, amely nélkül nem lenne egész a tudomány. Gondolnia kell arra: közösen dolgoznak azért, hogy a tudomány, a kultúra tovább növekedjen mindannyiunk érdekében. Ez az érdek pedig nem lehet öncélú, mert amikor mások érdekében cselekszik, saját magáért tesz legtöbbet.

Az öncél egyik válfaja, az anyagiasság, sok esetben megmutatkozik az előadóknál. Van, aki második kereseti forrást lát ebben. A legalacsonyabb tiszteletdíj — legyen az félórás, vagy kétórás előadás — 50 forint. Ez nem állandó, mert helyenként 200 forinttal is honorálják az előadókat, gyakran felsőbb utasításra, megszabott „tarifa" szerint. Előfordul, hogy egy előadó naponként 2—3 előadást is tart, s ebben elsősorban a tiszteletdíj az ösztönző erő. A hallgatók között ott vannak, akik 20 órát dolgoznak ingyen; a szocialista brigádok tagjai, akik munkaidő után még bennmaradnak az üzemben; a város lakói, akik parkot építenek, fát ültetnek társadalmi munkában.

Ott vannak a politikai körök propagandistái, akik tiszteletdíj nélkül végzik munkájukat, és becsülik őket érte. A tiszteletdíj is az előadó megbecsülését jelképezi — de helytelen, ha ezt bárki is második kereseti forrásnak tekinti. A magas tiszteletdíj azonban nem mindig az előadók igényén múlik. Egy ismerősöm, aki gyakran tart előadást a TIT kérésére, nem kért pénzt, mégis az előadás végén 400 forintot adtak át részére leragasztott borítékban. Következő alkalommal kijelentette, hogy egyáltalán nem fogad el pénzt, és pénz helyett meglepték egy 300 forintos ajándékkal. S hogy ez így van, nem mindig az előadó a hibás, hanem a vállalat, vagy az intézmény. Az előadót nemcsak anyagi javakkal lehet becsülni.

1955-ben is sok előadója volt a TIT-nek, és sok értékes előadást tartottak, csekély tiszteletdíjért, s tegyük hozzá: éppen olyan lelkiismeretesen és lelkesen, mint most. Nem helytelen az, ha akár a régmúltból, akár a közelmúltból veszünk át hasznos szokásokat. Helytelen lenne embertől esetleg megfeszített és fárasztó munkát követelni ingyen, de helytelen az, hogy helyenként magánszorgalomból, vagy utasításra, magas tiszteletdíjat adnak. A tiszteletdíj tetemes összegre rúg, egyeseknél évi 4—5 ezer forintra is — ez pedig, túlzás nélkül mondhatjuk: nem egészséges „luxus". Városunkban körülbelül 445 előadást tartottak az elmúlt évben, s ha csak a legalacsonyabb összeget vesszük alapul, akkor is 22 250 forintot fizettek ki érte.

Az előadások hasznosak és népszerűek. Feladatunk, hogy továbbra is még fokozottabban szolgálják az ismeretterjesztés és a nevelés céljait — csak törekedjünk a gazdaságosabb megoldásra, és ne a pénzkereseti lehetőséget lássák benne.

BIRKAS JÓZSEF

Portré az építés hőskorából

SZEMÜVEGET elködösíti a pára, amint belép a szobába, táskáját leteszi és szerény mosollyal érdeklődik: miért kérettük. Mikor megtudja, arca felderül és kérdezés nélkül szenvedélyesen beszél életéről.

Kapronczai Istvánné a II. sz. Általános Iskola nevelője, 1955. óta tanít ebben az iskolában. Nehéz utat tett meg eddig, az élet iskolája nagyon sokszor próbára tette, de az akarat átsegítette minden akadályon.

Közben felidézi emlékeit azokról az időkről, amikor a rombadőlt város a háború után éledni kezdett, állványerdők sorakoztak a romok mellett, anyagszállító autók kerekei verték fel a port és az építők vidám nótája szállt messze az épülő falakról. Megkezdődött Várpalota újjáépítése.

A Várpalotai Magasépítő Nemzeti Vállalat kezdte meg az építést, e vállalat munkásai között dolgozott Kapronczai Istvánné, akkor még Konta Judit két lánytársával, Fojtyik Magdolnával és Keszler Juliannával együtt.

Ott álltak a férfiak mellett, végezték az építők kemény munkáját, azért, hogy a rombadőlt város újra felépüljön. Az építőipar első nődolgozói voltak ők, rövid hajuk arcukba esett, gyengének tűnő kézük erősen fogta a szerszámot, és építettek. Ma már mindhárman feleségek és édesanyák. Ketten már nem is az építőiparban dolgoznak, csak Fojtyik Magdolna maradt ott és jelenleg Balatonfüzfőn építésvezető. 1950 tavaszán a Veszprém megyei Népújságban megjelent egy kis hír a palotai építőkről és ott olvashatjuk, hogy munkaeredményei alapján Konta Juditot továbbtanulásra javasolja a vállalat.

KONTA JUDIT már szeptember 26-án Nyíregyházán tanult ösztöndíjasként a szakérettségis tanfolyamon. Csak a szünetben látogatott haza. Találkozott a régi ismerősökkel, a lányokkal és a mindig kedves Berta Károly bácsival. Az első vakációban az egész kollégiummal együtt Sztálinvárost építette, két hetet töltött a nemzetközi ifjúsági táborban, utána jó tanulmányi eredményéért Balatonalmádiban nyaralt két hétig.

1951 szeptemberében lett a pécsi Pedagógiai Főiskola hallgatója. A főiskola elvégzése után Hahótra került. Mint fiatal nevelő, szembe került az élet valóságával, amit a főiskola elmulasztott megtanítani, az élettől komoly áron kellett elvennie. Két évi vidéki szolgálat után került haza. Félt nagyon a közmondás beteljesedésétől, hogy „Senki sem lehet prófétá a saját hazájában!", de félelme alaptalan félelem volt, az ismerős gyerekek és a nevelőtestület szeretettel fogadta.

— A félelmen kívül milyen érzéssel jött haza? — kérdeztem tőle. Meglepte a kérdés, kicsit lassan és megfontoltan akart felelni, de az őszinte érzések áttörték a diplomáciai megfontoltság határát.

— **NEM LEHET** azt szóval kifejezni. Abba a városba jöttem vissza, melyet építettem. Ez a felemelő érzés gazdagodott azzal, hogy abban az iskolában tanítottam és jelenleg is abban tanítok, melynek felépítésében magam is részt vettem. Ott voltunk végig a Rákóczi-telepi iskola építésénél, a régi kultúrotthon renoválásánál. Az építésben végzett munkám után érhettem el élete célját, hogy pedagógus lehettem. Ez a gondolat minden pillanatban a hála érzését kelti bennem népünk iránt. Nem szeretek sokat beszélni, különösen nem, ha magamról kell, csak azt, hogy nagyon boldog vagyok, hogy azt a tudást, amelyet kaptam, most a fiataloknak adhatom át. — ó —